

KOOPERATİFLERDE TİCARİ MUAMELE YASAĞI

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler gerçek ve tüzel kişi ortakların aynı amaç etrafında örgütlendiği özel teşebbüslerdir. Bu kuruluşlar ana sözleşme ile atanmış yahut genel kurulda ortaklar tarafından seçilmiş yönetim kurulu tarafından temsil ve idare edilir.

Yöneticiler görevlerini yerine getirirken genel kurul kararları, ana sözleşme ve ilgili mevzuat kapsamında basiretli bir tacir gibi hareket etmek yükümlülüğü altındadır.

Söz konusu yükümlülüklerden biri de kooperatifle kooperatif konusuna giren ticari işlemlerde bulunmamaktır. Bu yükümlülüğe aykırı hareket ilgili yöneticinin cezai sorumluluğunu gerektirdiği gibi zarar oluşması halinde hukuki sorumluluk da doğurabilir.

II - Kooperatiflerde Yönetim Kurulu

II.1.Görevi

Tüzel kişiliği haiz kuruluşlar olan kooperatifleri temsil ve idare eden organ yönetim kuruludur. (**KK Md.7/1, Md.55/1**)

Yönetim kurulu kooperatif faaliyetlerini genel kurul kararları, ana sözleşme ve ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmesinden ortaklara karşı sorumludur.

Kurul kendisine verilen yetkiye istinaden üçüncü kişiler karşısında kooperatifin yasal temsilcisi, çalışanları bakımından ise işveren konumundadır. Bu bağlamda kooperatif ile yönetim kurulu arasında bir vekalet akdi mevcuttur. 1

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) Y.H.G.K. T. 07/07/2010, E.2010/9-328, K.2010/370

Örnek Ana Sözleşmeler için Bkz. <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/3-%20Karayolu%20Yolcu%20Ta%C5%9F%C4%B1ma%20Kooperatifi%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

II.2.Sayısı ve Görev Süresi

Kooperatif yönetim kurulunun en az üç üyeden oluşması gerektiği gibi bu organın tüm üyelerinin aynı zamanda kooperatif ortağı olması şarttır. **(KK Md.55/2)**

Ancak ana sözleşme ile genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimi ve temsili kısmen veya tamamen kooperatif ortağı olmayan bir veya birkaç müdüre veya Yönetim Kurulu üyesine tevdi etmek yetkisi verilebilir. **(KK Md.58/1)**

Kooperatif yönetim kurulu en fazla dört yıl için seçilebilmekle birlikte ana sözleşmede aksine hüküm bulunmaması halinde yeniden seçilebilirler. **(KK Md. 57/1)**

Genel kurulca bir süre tespiti yapılmamış ise yönetim kurulu bir yıl için seçilmiş sayılır. ²

III-Kooperatiflerde Ticari Muamele Yasağı

III.1.Ticari Muamele Kavramı

Yöneticilerin kooperatif imkanlarını kişisel amaçlarla kullanmalarını önlemek amacıyla kooperatif yönetim kurulu üyeleri için kooperatifle ticari muamelede bulunma yasağı getirilmiştir. Buna göre yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz. **(KK Md.59/6)**

Anlaşılabacağı üzere yasak ancak yönetim kurulu üyelerinin kooperatifle yapacakları ticari işlemler için söz konusudur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre anılan kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdir. **(TTK Md.3/1)**

Bu kapsamda kooperatifler için ticari muameleyi kooperatif tüzel kişiliğini ilgilendiren ve özü itibarıyla de ticari nitelik taşıyan muameleler olarak belirtmek mümkündür. Serbest meslek faaliyetleri ticari muamele kapsamında olmadığından örneğin aynı zamanda muhasebecilik sıfatı bulunan kooperatif müdürünün kooperatifin ticari defterlerini tutması ticari muamele kapsamına girmez. Diğer yandan genel kurulun ticari muamele yasağını ortadan kaldırma yetkisi bulunmadığından, bu hususta verilecek genel kurul kararı hüküm ifade etmez. **(TBK Md.27/1)**

III.2.Kooperatifin Konusu Kapsamı

Her kooperatifin bir çalışma konusu mevcuttur. Kaldı ki çalışma konusu kooperatif ana sözleşmesinde yer alması zorunlu unsurlar arasındadır. **(KK Md.4/1/2)**

Konuyla ilgili olarak örnek ana sözleşmelere bakıldığında çalışma konularına geniş kapsamda yer verildiği görülmektedir. ³

Bu bağlamda kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ticari muamele yasağına aykırı hareket

2) <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/2-%20Karayolu%20Y%C3%BCK%20Ta%C5%9F%C4%B1ma%20Kooperatif%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

3) Y.19.CD., 2016/13422 E., 2016/22077 K., 01/11/2016 T.

edip etmedikleri belirlenirken yönetim kurulu üyesi ile kooperatif arasında yapılan işlemin ticari olmasının yanında kooperatifin çalışma konusuna girip girmediğine de bakılmalıdır. Diğer yandan, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen ticari muamele yasağı yönetim kurulu üyelerinin kooperatifle rekabet edecek eylemlerini kapsamadığından, örneğin yöneticinin kooperatifle aynı konuda işteğal eden bir şirket kurması bu madde bağlamında değerlendirilemeyecektir.⁴

III.3.Ortaklık İçi-Dışı Kavramı

Kooperatiflerde yönetim kurulu üyeleri aynı zamanda mutlak surette kooperatif ortağı da olduklarından ticari muamele yasağını belirlerken yönetici ile kooperatif arasındaki işlemin ortak içi veya dışı olması önem taşımaktadır.

Zira kooperatifle yönetici arasındaki ortak içi işlemler yasak kapsamına girmez.

Bu bağlamda örneğin yolcu taşıma işi yapan bir taşıma kooperatifinde yönetim kurulu üyesinin diğer ortaklar gibi kooperatiften iş alması ve karşılığında hak ettiği tutarlar için fatura düzenlemesi ortak içi bir işlem niteliğinde olduğundan yasak kapsamında değerlendirilemez.

Ancak, kooperatif yönetim kurulu üyesinin ortağı olduğu bir şirketten kooperatif araçları için yedek parça, oto malzemesi gibi alımların yapılması ortak dışı ticari işlem niteliğindedir.

III.4.Yasak Kapsamına Girenler

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen ticari muamele yasağı kapsamına sadece kooperatif yönetim kurulu üyeleri dahil değildir.

Kooperatifte hizmet akdi ile istihdam edilen personel de söz konusu yasağın kapsamındadır. **(KK Md.59/6)**

Bununla birlikte belirtmek gerekir ki kooperatif yöneticileri de personel de bu görevlerini sürdürürken söz konusu yasağa tabidir.

Dolayısıyla, kooperatifle ticari muamelede bulunan bir kişinin bu muameleye ilişkin ticari ilişkisinin sona ermesinden sonra veya önce göreve seçilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Yasak kapsamındakilerin ticari ilişkiyi doğrudan yani bizzat veya dolaylı olarak örneğin yakınları vasıtasıyla yapmış olmaları da kapsama girmelerine engel teşkil etmez.

Diğer taraftan ticari muamele yasağı kooperatif denetçilerini kapsamaz.

III.5.Cezai ve Hukuki Yaptırım

Kooperatiflerde ticari muamele yasağı cezai yaptırıma bağlanmıştır.

4) Y.23.HD., 2013/5068 E., 2013/5944 K., 01/10/2013 T.

Buna göre ticari muamele ile ilgili düzenlemelere aykırı hareket eden kooperatif yöneticileri ile personeli 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek 2/1. Maddesi kapsamında hapis ve adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Ticari muamele nedeniyle kooperatif bir zarara uğramış ise bu zararın ilgiliden tahsili de ayrıca söz konusu olur. **(KK Md.62/3, Md.98 TTK Md. 557)**

IV - Sonuç

Kooperatiflerde özellikle kurumun kaynaklarının kişisel amaçlarla kullanılmasını önlemek amacıyla yöneticiler ve personel için ticari muamelede bulunma yasağı getirilmiştir.

Buna göre yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz. Ticari muamelenin genel kurul kararına dayanması da yasağı ortadan kaldırmaz. Söz konusu yasak kooperatif yöneticileri ile kooperatifte hizmet akdi ile istihdam edilen personel için geçerli olup, denetçileri kapsamaz. Düzenlemeye aykırı hareket eden yöneticiler ile personel için cezai ve hukuki sorumluluk söz konusu olur.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr>)

2-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

3-<https://ticaret.gov.tr>

